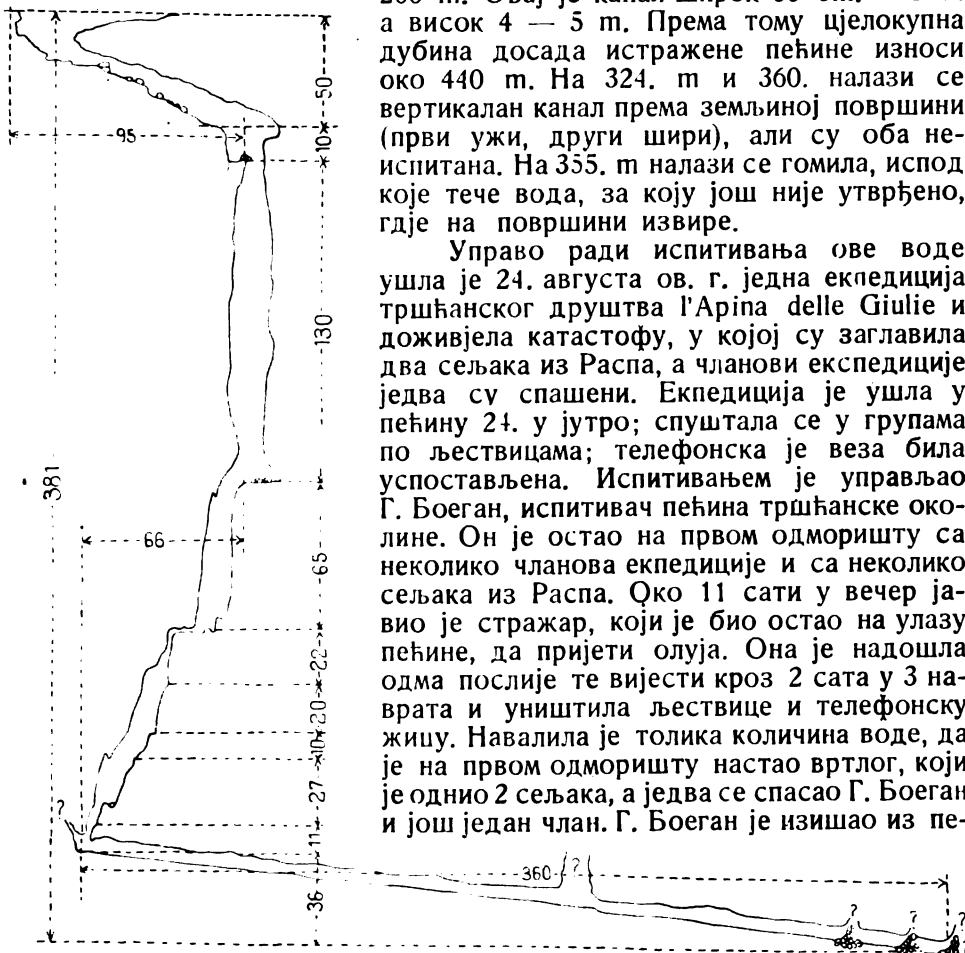

Кроз кратки узани хоризонтални канал долази се у шири вертикални, који је дубок 79 м. Дубина пећине од улаза до овог мјеста износи 324 м. Овђе пећина мијења смјер, не спушта се вертикално, већ се простире хоризонтално са постепеним падом од 60 м на дужини од 200 м. Овај је канал широк 60 см. — 1 м. а висок 4 — 5 м. Према тому цјелокупна дубина досада истражене пећине износи око 440 м. На 324. м и 360. налази се вертикалан канал према земљиној површини (први ужи, други шири), али су оба не-испитана. На 355. м налази се гомила, испод које тече вода, за коју још није утврђено, гдје на површини извире.

Управо ради испитивања ове воде ушла је 24. августа ов. г. једна експедиција тршћанског друштва l'Arina delle Giulie и доживјела катастрофу, у којој су заглавила два сељака из Распа, а чланови експедиције једва су спасени. Експедиција је ушла у пећину 24. у јутро; спуштала се у групама по љествицама; телефонска је веза била успостављена. Испитивањем је управљао Г. Боеган, испитивач пећина тршћанске околине. Он је остао на првом одморишту са неколико чланова експедиције и са неколико сељака из Распа. Око 11 сати у вечер јавио је стражар, који је био остао на улазу пећине, да пријети олуја. Она је на дошла одма послите те вијести кроз 2 сата у 3 наврата и уништила љествице и телефонску жицу. Навалила је толика количина воде, да је на првом одморишту настао вртлог, који је однио 2 сељака, а једва се спасао Г. Боеган и још један члан. Г. Боеган је изишао из пе-

ћина тек 25. у јутро, а помоћ из Трста приспјела је на вечер. Осим 2 сељака који су платили животом сви су били спасени, али тек 26. изјутра. Тако да су неки остали у пећини пуних 40 сати. Експедиција је ипак имала успеха, јер је у хоризонталном каналу продрла у дужини од 200 м, а у дубини око 60 м, па се тако спустила до сада најдубље у кору земљину, око 440 м. На том се мјесту завршава пећина сифоном. Г. Боеган је мишљења, да би се могло и даље продирати, кад би се пробио сифон. У хоризонталном каналу за вријеме катастрофе нарасла је вода за $\frac{1}{2}$ м.

И. Синдик.

Карст и српске народне приповетке. — У чланку: Карст и човек који је изишао у овом броју Гласника поменут је велики утицај карсних облика, нарочито пећина и јама и карсне хидрографије на народну машту. То се може потврдити многобројним примерима из одличне

збирке *Српских народних приповедака*, коју је са великим разумевањем уредио Д-р Војислав М. Јовановић. Између 6.000 народних прича, колико су до сада штампане, Г. Јовановић изабрао је за ову збирку само 250, најлепших, и од Вука и од других скупљача; оне су израз некад стваралачког а свакад приповедачког дара нашег народа.

Као што је познато народне приповетке се испитују с разних гледишта и та су испитивања од великог интереса, али је, колико ја знам, један правац занемарен: утицај природе земљишта, где су приче забележене, на поједине, често врло важне детаље приповедака и у колико је природа земљишта инспирисала народне приповедаче. Најјасније се, разуме се, види утицај карских облика и хидрографије.

Пећине и јаме се често спомињу као склониште дивова, дивљана, змајева; они затварају улаз у пећине приваљеном плочом; јаме су одозго кашто покривене откосима; у таку јаму упада зла жена и муж је вади на уже; преко отвора јаме простре се кабаница те се у њу лакше упада; девојке преду код говеда око једне дубоке јаме и једној упадне вретено у јаму и одатле се излеже позната прича о Пепељузи.

Многи се догађаји везују за хидрографске појаве у карсту, за клопот и тутњаву воде и водопада у пећинама; за рекавице, сушице и понорнице. Тако се прича да је једном сувом долином пре четрдесет година река текла и млели млини који сада стоје јер нема воде. Има случајева да се стена отисла и оставила жицу водену; кад подигну стену вода покуља на све стране. Има прича којима се објашњава зашто су јаки извори у Котору слани осим извора иза града на јужној страни; затим таквих прича којима се објашњава зашто је један део Дврсна у Кривошијама кршан и безводан; више Котора у каменој гори види се велика јама као пећина, и ту је Силни Цар Степан био почео градити Котор па напустио због оскудице воде.

Немајући намеру да исцрпим све случајеве у којима се карст помиње у приповеткама, забележићу само главне стране Јовановићеве збирке где је то случај: Баш-Челик стр. 10 и 11, Дивљан стр. 39, Побратимски дарови стр. 115, Тивтиз и Џомет стр. 131, Зла жена стр. 133, Зла жена и ђаво стр. 136, Очина заклетва стр. 141, Дврено стр. 162. Котор стр. 175, Лисичија јама стр. 186, Ко умије њему двије стр. 227 ит.д.

И ако су ове приче заједничке многим народима, „већим делом припадају једној међународној целини чији се прадавни и магловити извори још траже“ (В. М. Јовановић), ипак су оне у многим детаљима различне код појединих народа. И то је њихов специјалан принос и карактеристично за поједине народне групе. Обраћајући пажњу на карсне облике и појаве које се у нашим приповеткама помињу, ја изводим двоје:

Многе од њих су у облику у коме су забележене, формиране у карсним динарским пределима.

Ти детаљи наших приповедака, који су у вези са карстом, нарочито су живи и сликовити, и вредело би их поредити са истим приповеткама других народа на чијем земљишту нема карста а где ти детаљи морају бити нејаснији и магловити.

Вредело би проширити ова испитивања на приче формиране у хрватском и словеначком делу карста.

Има неке концентрације снага у карсту: као што су врела много јача него у другим теренима, као што мали комади земљишта под цр-

веницом дају необично сочне плодове, тако су и људи и њихове творевине јасних црта и снажно израженн; такве су и српске народне приче забележене и формиране у карсним пределима.

Ј. Ц.

Нови научни часописи. — *Geografski Vestnik*, časopis za geografijo in sorodne vede 1925., št. 1. Izdaja in zalaga Geografsko Društvo v Ljubljani. У јуну месецу ове године изашла је из штампе прва свеска овога новог географског часописа са овим важнијим чланцима: Bokinec Dr. V. (Ljubljana), Razvoj geografije v Sloveniji; Ehrlich univ. prof. Dr. L., Geografija in etnologija; Russ Dr. J. Morfogenetske skice iz notranjskih strani. I Notranjski ravniki; Gavazzi univ. prof. Dr. A., Geografski raspored najveće in najmanjše povprečne mesečne množine padavin na Balkanskom Polotoku I.

Часопис иначе има ове рубрике: razprave, manjši članci, geografske novice, književnost u Geografsko Društvo na univerzi v Ljubljani.

Изашла је прва свеска *Гласника Скопског Научног Друштва*. И по садржини и по опреми *Гласник* је врло добро уређен. У њему су од интереса за географа чланци: Д-ра Душана Недељковића „Основне етографско-етолошке карактеристике скопског народног живота“, Д-ра В. С. Радовановића „Вулкански пепео у нашој земљи и на Балк. Полуострву од ерупције Везува 1631 год.“, Д-ра Н. Кошанина „Четинари Јужне Србије“ и Д-ра Ј. Ердељановића „Професор Вајганд о „македонским србима“.

П. Ш.

О делтама италијанских река.¹ — Маринели у овом чланку износи у главним потезима основне карактеристике италијанских делта и даје им објашњење.

Највећи број италијанских делта су простог облика. Река има једно ушће, она често према бази делте показује савијање, на бази и поред мора са обе стране реке су пешчани бедеми, томбола. Често томбола има и по средини између базе и мора, распоређена су као перјаница (Таљаменто).

Томбола морфолошки личе на дуне, и стварно свој облик су добиле од ветра а материјал је сталожило море. Свако томболо представља стару обалу.

Многе делте су младе, постале у току историјског периода. Количина материјала у делти је пропорционална снази и величини слива реке. Порекло делте не треба тражити у неким променама физичких услова, јер оно је условљено искључиво повећавањем броја људи и њихове акције. А то је крчење шума и повећање обрађене земље што омогућава већу количину денудованог материјала — и друго регулисање река — што олакшава да денудовани материјал река однесе до мора. — Дакле материјал делте је донела река, што је још наспорила и људска акција.

Али само стварање делте је дело морске акције. Маринели мисли да се то врши на овај начин. Стварање делте је условљено у том случају ако река највећи део свог материјала таложи у море на т. зв. неутралној линији, а то је, где таласи копнене честице више носе према обали него према пучини. Због тога се материјал, који је река унела

¹ *Olinto Marinelli: Considerazioni sui delta dei fiumi italiani.* Зборник радова посвећен Јовану Цвијићу, Београд, 1924, с. 151—165.